

Etnicitets- och migrationsrelaterade frågor inom äldreomsorgen: en analys av Svenska Dagbladets rapportering mellan 1995-2008

JONAS LINDBLOM & SANDRA TORRES

I artikeln undersöks hur Svenska Dagbladet framställt äldreomsorgssektorn i samband med etnicitets- och migrationsrelaterade frågor mellan 1995 och 2008. Studien behandlar vilka ämnen som rapporteringen har handlat om, vilka förklaringar man använt sig av, vilka äldreomsorgsaktörer som varit i fokus och vilka som har fått uttala sig.

Introduktion

Denna artikel presenterar resultat från ett projekt som handlar om hur etnicitets- och migrationsrelaterade frågor inom ramen för äldreomsorgen framställts i dagstidningen

---

Jonas Lindblom, Fil. Dr. och universitetslektor i sociologi vid Mälardalens Högskola.

Sandra Torres, Fil. Dr. och professor i sociologi, särskilt socialgerontologi vid Uppsala Universitet samt professor II i rehabilitering och äldre vid Högskole i Oslo.

Svenska Dagbladet. Det huvudsakliga skälet till fokuseringen på dagspressen är att detta massmedium utgör en central informationskälla (Adoni & Mane 1984) med avgörande konsekvenser för hur människor föreställer sig invandrare generellt och i anknytning till äldreomsorgen. Samtidigt förekommer det få svenska studier som fokuserat på dagspressrapporteringen om just äldreomsorgen (undantagen i den svenska kontexten utgörs av Jönssons (2006) studie om den massmediala debatten rörande våldskandaler inom

äldreomsorgen och Markström, Ljuslinder och Sjöströms (2011) studie om de problembeskrivningar som olika tidningar utgår från vid skildringen av äldreomsorgen). Det är först när vi går bortom den svenska kontexten och beaktar de bidrag som den internationella gerontologiska traditionen av kulturstudier lämnat (se t.ex. Featherstone & Wernick 1995; Gilleard & Higgs 2000) som vi möter ett forskningsfokus som liknar det som här står i centrum. Liksom är fallet inom föreliggande studie har man inom denna gren av socialgerontologin intresserat sig för bilder av äldre och åldrande som sprids via dagspressen (se t.ex. Rozanova 2006 & 2010). Till skillnad från socialgerontologins allmänna fokus är det i denna artikel emellertid äldreomsorgssektorn som står i centrum för uppmärksamheten; dvs. den välfärdssektor vars huvuduppgift är att tillgodose våra äldre medborgares vård- och omsorgsbehov.

Med fokuseringen på etnicitets- och migrationsrelaterade frågor bygger denna artikel även på forskning om mediarepresentationer av invandrarskap inom dagspressen (också kallad för en elitdiskurs av van Dijk 1993). Här har man visat att den offentliga framställningen av invandrare och migration i hög utsträckning influerar etniska majoritetsmedlemmars föreställningar om människor som är födda utomlands (se t.ex. Gardikiotis et al. 2004; Atuel et al. 2007; Littlefield 2008; Stewart et al. 2010; van Sterkenburg et al. 2010). En av de viktigaste teoretikerna inom mediaforskningen om etnicitet – van Dijk (1987) – menar att många som saknar egna erfarenheter av etniska minoritetsgrupper förlitar sig på de bilder som förmedlas via media (detta

har även visats på ett övertygande sätt av bl. a. Hartmann & Husband 1974). Sammanfattningsvis framhåller denna forskning att media spelar en betydande roll för hur människor föreställer sig att invandrare är och betar sig, vad etnicitet associeras med och hur migration kan påverka ett samhälle (jfr Miller 1994; Ferguson 1998).

Med utgångspunkt i både dessa perspektiv på media – alltså det kulturgerontologiska och migrations-/invandrarskapsperspektivet – undersöks i denna studie vad som har skrivits i *Svenska Dagbladet* om etnicitet och migrationsrelaterade frågor inom ramen för äldreomsorgen mellan åren 1995-2008. Syftet är att fördjupa kunskapen om de föreställningar och underliggande antaganden om invandrarskap som genomsyrat den offentliga framställningen av äldreomsorgen under denna period.

Det socialkonstruktivistiska perspektivet och mediaforskning om invandrarskap

Artikeln hämtar sin teoretiska inspiration från det socialkonstruktivistiska perspektivet och media- och kommunikationsforskning som visat att media spelar en betydande roll för hur föreställningar om olika grupper och fenomen konstrueras (jfr Hall 1997; Barker 2000). Det socialkonstruktivistiska perspektivet kopplas oftast samman med bl. a. Berger och Luckmann (1966). Deras huvudtes är att verkligheten konstrueras i samspel människor emellan genom en social kunskapsprocess som innefattar elementen typifiering, institutionaliser-

sering, legitimering och internalisering. Följande studie förutsätter, i linje med detta synsätt, att den sociala position som står i fokus här (dvs. invandrarskap) är föränderlig, justerbar och förhandlingsbar (jfr Lindqvist 1996; Jenkins 1997 & 2000).

Det socialkonstruktivistiska perspektivet utgår ifrån att det i varje tid och sammanhang finns en viss repertoar av kategorier att tillgå som uttalat eller outtalat bekräftar en given bild av verkligheten (Sarbin & Kitsuse 1994; Burr 1995; Gergen 1995). Mot denna bakgrund har konstruktivister argumenterat för att en av samhällsvetenskapernas viktigaste uppgifter utgörs av att studera hur föreställningar produceras snarare än om de korrekt representerar en yttre verklighet. Hur konstitueras olika kategorier och vilka egenskaper tillskrivs dessa? Vem har fått utrymme att uttala sig och att företräda de kategorier som förekommer? Hur relateras olika kategorier till varandra och vilka konsekvenser följer av detta? Snarare än att undersöka om dagspressens föreställningar om etnicitet, migration och äldreomsorg äger giltighet eller objektivitet är det i enlighet med sådana frågor som vi i denna artikel närmast oss det studerade tidningsmaterialet¹. Mer specifikt är studien förankrad i den forsk-

ningstradition som belyser hur representationer av invandrare är konstruerade inom dagspressen i olika länder (van Dijk 1987 & 1993). Men till skillnad från Caldas-Coulthards (2003) studie om brittiska och brasilianska dagstidningars representationer av 'de Andra'; Gardikiotis, Martin och Hewstones (2004) studie av brittiska dagstidningsrubrikers representationer av etniska majoriteter och minoriteter; Atuel, Seyranian och Cranos (2007) studie med samma fokus men med utgångspunkt i den amerikanska dagspressen; Grzymala-Kazlowskas (2009) studie av representationer av invandrare i polska dagstidningar; Cisneros (2008) studie om representationer av invandring i amerikansk media och studier om mediarepresentationer av invandrare i Sverige (såsom t.ex. Brune 1995, 2002, 2004; Dahlstedt 2004; Elsrud & Lalander 2007), så är det inte dagspressens representationer rent generellt som står i centrum. Istället har vi, som tidigare noterats, avgränsat oss till att studera vilket budskap som förmedlas i artiklar publicerade i *Svenska Dagbladet* som har handlat om äldreomsorgen och som berört etnicitet och migrationsrelaterade frågor. För att ge en vidare inblick i den kontext som står i fokus kommer vi i nästa avsnitt att presentera svensk forskning som intresserat sig för föreställningar av invandrarskap inom ett vård- och omsorgssammanhang (jfr Torres 2010a).

Forskning om invandrarskap inom ramen för den svenska vård- och omsorgssektorn

Forskning om invandrarskap i en vård- och

---

1 Viktigt att betona är emellertid att den socialkonstruktivistiska ansatsen är vald som ett av flera möjliga teoretiska perspektiv. Inom forskningen om media och kommunikation har man länge debatterat om det är media som 'skapar' verkligheten eller om media bara 'avspeglar' den (se t.ex. Adoni och Mane 1984; Curran 1996). Det ligger utanför denna artikels rammar att ta ställning för någon särskild position i denna debatt.

omsorgskontext har visat att invandrare och svenskar ofta konstrueras som varandras motsatser. Belysande är Lukkarinen Kvists studier (2001, 2002) där hon intervjuat personalen vid en vårdcentral för att undersöka hur föreställningar om invandrare såg ut i detta sammanhang. Enligt vårdcentralpersonalen som intervjuades i en av hennes undersökningar (se t.ex. Lukkarinen Kvist 2001) utmärks patienter med invandrarbakgrund av att de är mer oroliga över sin hälsa, att de söker vård för bagatellartade åkommor och tidigt kontaktar vårdcentralen efter insjuknande, att de inte enbart nöjer sig med goda (och enkla) råd (såsom t.ex. vila vid en förkylning), att de har bristfälliga kunskaper om kroppen och de olika organens placering och funktion, att de har stor tillit till läkarkåren (särskilt specialister) samt är mer krävande och inte håller tider.

Resultat som pekar i samma riktning redovisas av Lövgren och Runfors (1993) i deras studie av vårdcentraler och Gustafsson och Nordin (1995, 1996) i undersökningar av den psykiatriska sjukvården. En närläsning av tre svenska läroböcker för sjukvårdspersonal, som utfördes av Fioretos (2002), visar också att invandrapatienter ofta främmandegörs i denna typ av kurslitteratur eftersom merparten av det som skrivs om dem fokuserar på deras så kallade annanhet. Hon argumenterar härav för att "resultatet blir att ett definierat vi ställs mot ett definierat dom och blir till varandras motsatser" (ibid: 154). Dessa forskare, liksom flertalet andra på området, menar därför att patienter med invandrarbakgrund kommit att framställas på ett annat sätt än vad som är fallet för den

svenska vårdgruppen. I linje med detta tillskrivs även de svenska patienterna fler positiva egenskaper. I kontrast till invandrarna är det exempelvis de svenska patienterna som "läser sig till kunskap i läkarböcker och skaffar sig information genom Internet" (Lukkarinen Kvist 2002: 53).

Äldreomsorgsforskning med inriktning mot etnicitet och migrationsfrågor har i sin tur åskådliggjort att äldre invandrare ofta tillräknas "särskilda behov" som den svenska äldreomsorgen inte kan tillgodose (se bl. a. Ronström 1996a, 1996b; Brodin 2005; Lill 2005; Torres 2006a, 2008a, 2011). Det är bland annat på grund av detta som Ronström (1996a) har argumenterat för att ålderdomen håller på att etnifieras. Torres (2006a, 2008a) har vid en systematisk genomgång av utredningar, undersökningar och rapporter som skrivits om äldre invandrare under de senaste tre decennier bekräftat och fördjupat denna bild. Hon pekar på att trots att den etniska mångfalden bland äldre invandrare är omfattande, och trots att ca hälften av de utlandsfödda äldre kommer från Norden, så betraktas äldre med invandrarbakgrund inom äldre- och omsorgssammanhang vara kulturellt, religiöst och språkligt annorlunda än svenska äldre (se även Torres 2008a, 2011).

Vid en granskning av SENIOR 2005 har Machat (2010) visat att den svenska äldrepolitiken inte endast förutsätter en gränslinje mellan våra äldre (dvs. svenskar) och deras äldre (dvs. invandrarna). Det etableras också skillnader inom kategorierna. I förhållande till äldreomsorgsmottagarna behandlas invandrarskapet som en utmaning då man förutsätts behöva vård och omsorgslösningar som den svenska äldre-

vården och omsorgen inte kan erbjuda. I relation till anhörigrollen föreställs däremot invandrarskapet vara en tillgång. Äldre invandrare antas behöva mindre hjälp och stöd från den svenska äldreomsorgen än svenskfödda äldre; *dom* har ju sina familjer.

Det sistnämnda förhållandet belyste bland annat Forssell redan i sin avhandling från mitten av 2000-talet (se Forssell 2004 och även 2010). Hon pekar på att äldreomsorgspolitik och praktiker ofta föreställer sig att äldre invandrare som är i behov av assistans och stöd i sin vardag hellre tar emot hjälp av sin familj än av äldreomsorgspersonal (jfr SOU 1997). Detta framkommer även hos Gustafsson och Nordins (1995, 1996) kartläggande intervjustudier med vårdpersonal från mitten av 90-talet. De konstaterade då att oavsett vilka erfarenheter man har av invandrarfamiljer så är det vanligt att familjesammanhållningen uppfattas vara starkare och ansvarstagandet större än i svenska familjer. Svenskfödda anhöriga förutsätts nämligen inte vara lika omsorgsfulla mot sina äldre vilket också är anledningen till att de i större utsträckning förväntas behöva den offentliga äldreomsorgens stöd än invandrarfamiljer. Invandrarens föreställda förmåga att omhänderta gäller för övrigt inte bara för anhöriga. I en etnografisk studie av tvärkulturella möten inom sjukhems-sammanhang har Torres (2010b) dessutom visat att antagandet om den goda vårdaren också görs i förhållande till äldreomsorgspersonal med invandrarbakgrund.

Föreställningar om invandrarskap som florerar inom ramen för äldrevård och omsorgssammanhang utgår med andra ord ifrån att invandrarskap och svenskhet är

varandras motsatser (jfr Torres & Magnússon 2010). Detta innebär dock inte alltid att svenskheten står för det positiva och invandrarskapet för det negativa. Visserligen förutsätts den senare sociala positionen i förhållande till äldreomsorgsmottagning vara en utmaning men i förhållande till anhörigskap betraktas den som en tillgång (se Torres 2010a, 2011). I ljuset av detta har vi valt att studera vilket budskap som förmedlas i dagstidningsartiklar som handlar om äldreomsorgen och berört etnicitets- och migrationsrelaterade frågor. Artikeln är baserad på den svenska delen av en jämförande studie om medierepresentationer av etnicitet och migrationsrelaterade frågor inom äldreomsorgen, som utgår ifrån en finsk och svensk dagstidning². Genom inriktningen på media syftar projektet, som ett viktigt delmål, till att fördjupa och bidra till den forskning om invandrarskap som bedrivits inom vård- och omsorgssektorn.

Metod och material

Projektet har utgått från en kvantitativ innehållsanalys (jfr Hansen et al. 1998; Neuendorf 2002). Detta eftersom studien syftar till att få "...svar på frågor om förekomsten av olika typer av innehållsliga kategorier i ett material. Det kan handla dels om hur ofta eller hur frekvent olika

---

2 För en mer utförlig beskrivning av projektet och inblick i de publikationer som projektet genererat se hemsidan: <http://www.soc.uu.se/en/research/research-fields/the-social-gerontology-group/research/media-representations-of-ethnic-otherness-in-elderly-care/>

kategorier förekommer, dels om hur stort utrymme i tid eller rum som olika kategorier får" (Esaiasson et al. 2007: 223). I syfte att systematisera analyserna och skapa förutsättningar för en god tillförlitlighet har en kodbok använts (jfr Esaiasson et al. 2007). I den redovisas beskrivningen av de principer som används vid kodningen av materialet (vad Nilsson 2000 kallar kodschema). Kodboken möjliggör också en operationalisering av de variabler som man laborerar med i en kvantitativ innehållsanalys. Att upprätta en kodbok med en noggrann och systematisk bokföring har varit särskilt viktigt i ett projekt som detta vilket designats med den framtida målsättningen att jämföra svensk och finsk press.

Det empiriska material som denna artikel är baserad på kommer från en av de stora dagstidningarna i Sverige, *Svenska Dagbladet (SvD)*, och avser perioden 1995-2008. Det innehåller artiklar som handlar om äldreomsorgen och berör frågor om etnicitet, kultur, språk, religion och migration. Huvudskälet till att denna period satts i fokus är att det var i mitten av 90-talet som äldreomsorgsdebatten kring etnicitet och migrationsrelaterade frågor började ta fart på allvar. Vad beträffar valet att studera *Svenska Dagbladet* bottnar detta dels i att tidningen brukar klassificeras som rikstäckande (den läses över hela landet och har större spridning än dagstidningar med 50 000 exemplar). Valet att studera denna dagstidning, och t.ex. inte *Dagens Nyheter (DN)*, bygger även på det pragmatiska skälet att den databas som använts, Mediearkivet, har tidningsartiklar registrerade från *SvD* sedan 1995 vilket däremot inte är fallet för *DN*. Om en arti-

kel varit ofullständig, vilket förekommer i Mediearkivets elektroniska bank, har vi istället beställt den från bibliotek.

De sökord som använts vid inhämtandet av tidningsmaterialet från Mediearkivet är äldrevård*, äldreomsorg*, åldring*, äldre*, invandrar*, etnis*, etnicitet*, kultur*, utlän*, språk*, mångkultur*, mångfald*, minoritet*, arbetsinvandrar*, arbetskraftsinvandrar* och migration* (* anger att samtliga ord som börjar med ordstammen ifråga har sökts). En del av dessa sökord är sådana som brukar användas vid studier av medierepresentationer medan andra valts allt eftersom det empiriska materialet samlades in och i samarbete med vår medarbetare i Finland. En första databassökning resulterade i omkring 1300 artiklar. Vid genomgången av dessa konstaterades dock att de flesta artiklarna antingen handlade om etnicitet eller om äldreomsorg och inte om båda, vilket utgör det huvudsakliga urvalskriteriet i denna studie. Ett fåtal artiklar var dessutom dubletter. Vidare togs artiklar om teaterpjäser, dödsannonser och liknande bort då dessa ligger utanför studiens syfte. Urvalet utgörs därför av 101 artiklar.

Fastställande av kodningsprinciperna har varit särskilt viktigt då det studerade tidningsmaterialet sällan enbart handlar om förhållandet mellan äldreomsorg och etnicitets-/migrationsrelaterade frågor utan också berör många andra ämnen. En artikel kan nämligen innehålla information som inte är användbar för just denna studie varför bara delar av artikelns innehåll kodats. För att kunna urskilja betydelsen av olika koder inom och mellan artiklar fastställdes en huvudkod. Vid avgrändet

av huvudkoden användes kvantitativa mått där förekomsten av antalet spaltmillimeter för varje kod beräknades och jämfördes. I enlighet med kvantitativ innehållsanalys har materialet bearbetats med hjälp av SPSS.

Kodningen av materialet gjordes på basis av en rad frågor som ställdes vid genomgången av det empiriska materialet. Dessa frågor inkluderar *genre* (vilken typ av artikel handlar det om?), *ämne* (vad talar man om i samband med att man diskuterar etnicitet och migrationsrelaterade frågor inom äldreomsorgen?), *aktörsperspektiv* (i egenkap av vilken vård/omsorgsroll framträder man – handlar artikeln om äldreomsorgstaggare, äldreomsorgsgivare eller anhöriga?), *förklaringar* (som handlar om hur man motiverar att ett visst ämne tas upp), *deltagande* (vem har fått uttala sig och/eller vems argument används?) och *etnisk bakgrund* (tillhör aktören som fått uttala sig den etniska majoriteten av svenskar eller den etniska minoriteten av invandrare?).

Det är viktigt att påpeka att kodningen redan från början haft en given grundstruktur. Den ena av artikelns författare bedriver forskning inom områdena för etnicitet och äldreomsorgsfrågor varför hennes expertis använts i detta arbete. Ett samtal kring hur koderna skulle avgränsas och hur kodningsprinciperna skulle användas har dock hela tiden förts mellan författarna i syfte att garantera kodningens tillförlitlighet. Intressant i sammanhanget är också att de resultat som presenteras här kommer, som tidigare nämnts, från ett komparativt forskningsprojekt om finsk och svensk dagspress. Författarna har därför hela tiden diskuterat kodningen med deras finska samarbetspartner. Kodningen har således inte enbart gjorts av

en person utan i tätt samarbete mellan tre olika forskare. Det betyder att kodningsprinciperna och kodningsavgränsningarna har diskuterats på ett sätt som liknar det Cresswell (1998) kallar för "peer-debriefing sessions". Detta tillsammans med det konstanta överbägandet av alternativa koder (jfr Silverman 2001) som den andra författaren bidrog med innebär att tillförlitligheten på analyserna kan antas vara hög.

Resultat

För att belysa hur invandrare framställts i *SvD:s* rapportering om äldreomsorgen ska vi börja med att beskriva vilka *ämnen* som tagits upp när frågor om etnicitet och migration varit i centrum. Vid en genomgång av det empiriska materialet går det att urskilja totalt sex olika teman. Först och främst hittar vi yttranden, redogörelser och inlägg som handlar om "kulturanpassad äldreomsorg". Detta ämne berör i olika avseenden behovet av att forma den svenska äldreomsorgen så att den kan möta de "särskilda behov" som en mångkulturell åldrande befolkning antas ha. Kulturanpassad äldreomsorg ska förstås i vid mening och inrymmer hänvisningar till språk, religion, seder och bruk och mat liksom kulturella värderingar i övrigt. Materialet har vidare berört ett annat ämne, nämligen "rekrytering av invandrare till sektorn", vilket ska skiljas från vad vi kallat för "äldreomsorgen som en arena för arbetskraftsinvandring". I det första fallet handlar det om strävan att anställa invandrare som redan är boende i Sverige (t.ex. arbetslösa invandrare och invandrare verksamma inom andra områ-

den i det svenska samhället) medan i det andra fallet handlar det om att importera omsorgsarbetare till Sverige. I tidningsmaterialet påträffas även ämnet "äldreomsorgen som arbetsplats" vilket fångar upp de artiklar som handlar om arbetsförhållanden och organisationsfrågor³. Ett annat ämne som behandlats i artiklarna, om än i ett begränsat antal av dessa, är "äldreomsorgen som arena för omsorgstagarinvandring". Här handlar det om personer som är bosatta i ett annat land och som reser till Sverige för att mot betalning använda svensk äldreomsorg. Slutligen förekommer vad vi kallat för "äldreomsorgen som en arena för utländska erfarenheter". Detta avser sådana fall där man använder andra länders lärdomar av att bedriva äldreoms-

sorg för att hantera problem inom den svenska kontexten.

Vi har vidare intresserat oss för hur de förekommande ämnena relaterar till *genre*. Den vägledande frågan för denna del av analysen har varit följande: när en artikel handlar om äldreomsorgen och berör etnicitets- och migrationsfrågor befinner vi oss då i en kontext som utmärks av diskussion eller endast en rapportering av nyheter? *Genrekategorin* kunde nämligen indelas i två huvudtyper. Dels figurerar "nyhetsartiklar" vars huvudsyfte är att informera om dagsaktuella händelser, dels "insändare/ledare/kolumn" som innefattar alla slags artiklar med uttalande inslag av argumenterande eller tyckande karaktär⁴. Värt att påpeka är att denna

3 Även det inom media förekommande talet om dåliga lönevillkor för vårdbiträden har kodats inom denna kategori.

4 Frågan om de olika artikeltypernas status är givetvis intressant i en diskussion om vad olika artiklar kan åstadkomma när det gäller bilden av invandrare. Denna fråga ligger dock utanför det artikeln syftar till att besvara.

Tabell 1.

Genre i förhållande till ämne.

	Nyheter	Insändare/Ledare/ Kolumnartikel	Totalt
Kulturanpassad äldreomsorg	38	8	46
Rekrytering av invandrare till sektorn	23	11	34
Äldreomsorgen som arena för arbetskraftsinvandring*	5	4	9
Äldreomsorgen som arbetsplats	5	4	9
Äldreomsorgen som arena för omsorgstagarinvandring**	2	0	2
Äldreomsorgen som arena för utländska erfarenheter***	0	1	1
Totalt	73	28	101

* Skillnaden mellan arbetskraftsinvandring och rekrytering är särskilt viktig med hänsyn till internationella jämförelser. I det finska materialet som vi studerat läggs exempelvis en mycket starkare betoning på arbetskraftsinvandningsfrågor än vad som är fallet i det svenska där rekryteringsämnet spelat en större roll (det senare fallet framgår också av tabell 1).

** Detta tema kommer, trots det begränsade antalet artiklar, också fortsättningsvis att tas upp i de redovisade tabellerna. Ett viktigt skäl till detta är att temat har diskuterats mer flitigt i det finska materialet.

*** Se fotnoten ovan i vilken vi beskriver varför vi valt att ta upp ämnet trots dess begränsade förekomst i det studerade tidningsmaterialet.

indelning inte bygger på Mediearkivets klassifikationssystem utan istället grundats på författarnas egen analys av artiklarnas syfte och innehåll. Bland "insändare/ledare/kolumn" ingår därför både artiklar skrivna av journalister och externa aktörer som framfört åsikter och debatterat inom media. Tabell 1 visar hur antalet tidningsartiklar är fördelade i förhållande till ämne och genre.

Rapporteringen har alltså först och främst handlat om "kulturanpassad äldreomsorg". Det kan helt sägas ligga i linje med de föreställningar om äldre invandrare som forskningen visar vara vanligt förekommande inom äldrevård och omsorgssammanhang (jfr Torres 2006a, 2008a). Det andra ämnet som också förekommer relativt ofta är "rekrytering av invandrare till sektorn". Härifrån är ett gap till frågor som rör arbetskraftsinvandring och arbetsplatsfrågor som fått ett mindre utrymme. Vi kan också konstatera att området för äldreomsorg och etnicitet väckt ett intresse bortom en ren rapportering och blivit föremål för debatt. Visserligen förekommer det en övervikt av nyhetsartiklar i den studerade dagstidningen men det finns även en betydande del artiklar som faller under "insändare/ledare/kolumn". Av särskild vikt är att kulturanpassad vård väckt betydligt mindre diskussion än både rekryteringsämnet liksom frågor som arbetskraftsinvandring. Istället presenteras kulturanpassningsfrågor förhållandevis ofta som nyheter.

I samband med att vi beskriver vilka ämnen som behandlats är det även intressant att fråga hur rapporteringens fokus har förändrats under den studerade perioden. På nästa sida – i Tabell 2 – ser vi just detta.

I början av perioden, dvs. åren 1995-

96, delade rapporteringen fokus mellan kulturanpassad vård och rekrytering av invandrare till äldreomsorgssektorn. Under senare delen av 90-talet ökade sedan uppmärksamheten betydligt för kulturanpassad vård. Rapporteringen om ämnet fick också ett nytt uppsving vid mitten av 2000-talet. Intresset för rekrytering av invandrare till sektorn dominerade under början av 2000-talet, men minskade sedan för att återigen passeras av kulturanpassad vård och omsorg. Vi kan också notera att belysningen av utländska erfarenheter varit ytterst begränsad i det studerade tidningsmaterialet. Även frågor som rör behovet av vårdplatser för utländska invånare (dvs. äldreomsorgen som en arena för omsorgstagarinvandring) har behandlats i liten utsträckning.

Äldreomsorgsaktörerna: vem har rapporteringen handlat om?

Ett annat område av betydelse rör *aktörs-perspektivet*. Har *Svenska Dagbladets* bevakning ifråga främst kommit att handla om äldreomsorgstagare, äldreomsorgsgivare⁵ eller anhöriga⁶? Som

---

5 Koderna "omsorgsgivare" inrymmer i typfallet all slags personal anställd inom äldrevården, men har i studien utökats till att också gälla personer som leder företag vilka erbjuder vård- och omsorgstjänster för äldre.

6 Koderna "anhöriga" avser vänner, familj, släkt eller personer som på annat sätt står i relation till intagna i äldrevården. Även individer som talar om sin egen framtida roll som äldreomsorgstagare eller äldreomsorgsgivare har kodats som anhöriga då materialet analyserats.

tidigare framkommit visar forskning att föreställningar om invandrarskap varierar beroende på vilken aktör det är frågan om (Torres 2010a, 2010b). Intressant i sammanhanget är därför också om den massmediala bevakningen av äldreomsorgen som berört etnicitets- och migrationsrelaterade frågor endast har handlat om invandrarna, eller om den också berört etniska svenskar som äldreomsorgstagare, äldreomsorgsgivare eller anhöriga? Tabell 3 visar hur rapporteringen fördelar sig med hänsyn till aktörerna, deras etniska bakgrund och de ämnen som berörts i samband med respektive aktör. Den

tabellen uppklarar att tidningen i fråga har ägnat det största utrymmet åt äldreomsorgsgivare och äldreomsorgstagare med invandrarbakgrund. Man har däremot endast marginellt berört anhörigperspektivet. Detsamma kan överhuvud sägas om de svenska äldreomsorgsaktörernas perspektiv. Undersökningen visar också att då behovet av kulturanpassad vård tagits upp är det framför allt i förhållande till omsorgstagare med invandrarbakgrund. Vi finner även att ämnet, rekrytering av invandrare till sektorn, näst intill uteslutande behandlas i förhållande till rollen som äldreomsorgsgivare.

Tabell 2.

Ämnen fördelade över den studerade tidsperioden.

	Kultur- anpassad äldre- omsorg	Äldre- omsorgen som arena för arbets- krafts- invandring	Rekrytering av invand- rare till sektorn	Äldre- omsorgen som arbets- plats	Äldre- omsorgen som arena för omsorgs- tagarin- vandring	Äldre- omsorgen som arena för utländ- ska erfaren- heter	Totalt
1995- 1996	7	0	7	1	1	1	17
1997- 1998	12	1	6	2	0	0	21
1999- 2000	10	4	6	0	0	0	20
2001- 2002	3	0	4	2	1	0	10
2003- 2004	4	2	7	2	0	0	15
2005- 2006	7	1	1	0	0	0	9
2007- 2008	3	1	3	2	0	0	9
Totalt	46	9	34	9	2	1	101

Rekryteringsfrågan diskuteras alltså inte i förhållande till majoriteten av de äldreomsorgstagare, dvs. svenska äldre, som de nyrekryterade ska ge vård och omsorg till.

Sammanfattningsvis åskådliggör analysen att det råder jämvikt snarare än obalans i representationen av invandrare som omsorgstagare och omsorgsgivare. Däremot finns det färre artiklar som handlar om etniska svenskar. Den studerade tidningsrapporteringen ger intrycket att det är invandrarna som är viktiga att inrikta sig på när etnicitet- och migrationsrelaterade

frågor behandlas i förhållande till äldreomsorgen.

Förklaringarna: vilka motiveringar har givits till att ett ämne tas upp?

Efter att ha redovisat hur genre, berörda ämnen och aktörer kommer till uttryck kan vi nu adressera hur *förklaringarna* i de studerade tidningsartiklarna har sett ut. Den intressanta frågan i sammanhanget

Tabell 3.

Ämnen i förhållande till äldreomsorgsaktörer med och utan invandrarbakgrund.

	Invandrare som ...			Svenskar som ...			Totalt
	Omsorgs- tagare	Omsorgs- givare	Anhöriga	Omsorgs- tagare	Omsorgs- givare	Anhöriga	
Kulturanpassad äldreomsorg	39	3	2	2	0	0	46
Rekrytering av invandrare till sektorn	1	32	0	1	0	0	34
Äldreomsorgen som arena för arbetskraftsinvandring	0	9	0	0	0	0	9
Äldreomsorgen som arbetsplats	1	7	0	1	0	0	9
Äldreomsorgen som arena för omsorgstagarinvandring	2	0	0	0	0	0	2
Äldreomsorgen som arena för utländska erfarenheter	0	1	0	0	0	0	1
Totalt	43	52	2	4	0	0	101

har varit: hur har man motiverat att ett visst ämne tas upp? Analysen visar att sammanlagt sex olika typer av förklaringar har använts.

En sorts motivering har vi kallat för "brist på personal och ekonomi som förklaring". Förutom mer uppenbara fall inrymmer denna kategori även artiklar som utan vidare precisering tar upp behovet av att lösa den svenska vårdkrisen – ett uttryck som emellanåt används i de studerade artiklarna för att beskriva den ohållbara situationen som den framtida personalbristen inom äldreomsorgen anses innebära – eller har en liknande ekonomiskt orienterad anknytning.

I materialet finner vi vidare, "språket som förklaring", vilken avser motiveringar grundade i hemspråk, tvåspråkighet, kamp för språkligt erkännande, kommunikationsproblem etcetera. Ett annat sätt att motivera val av ämne har vi kallat för "kultur som förklaring" och handlar om vikten av tillhörighet till ett ursprungsland eller ett värderingsystem⁷. Den inkluderar även förklaringar som handlar om matvanor vilka anses vara annorlunda än de typiskt svenska. För det fjärde figurerar "ålder som förklaring" inom vilken referenser till olika demografiska förhållanden ingår. I materialet förekommer också "kvalitetsfrågor som förklaring". Här ingår bland annat artiklar som framhåller att det finns en bristfällig vårdutbildning hos personalen, betonar vikten av att minska

vårdköernas väntetider eller tar avstamp i skillnader i de anställdas inställning till sitt vårdarbete. Slutligen har det varit nödvändigt att koda materialet utifrån det vi kallar för "religion som förklaring" där utövande av en religion, kyrklig verksamhet eller andlig rörelse sätts i centrum.

I tabell 4 visar vi hur relationen mellan förklaringar och ämnen kommit att gestalta sig i det studerade materialet. Studien visar att det i *Svenska Dagbladet* framför allt förekommer tre typer av förklaringar när etnicitets- och migrationsrelaterade frågor inom området för äldreomsorg behandlas som helhet. I de flesta fallen har man använt sig av "brist på personal och ekonomi som förklaring", därefter "språket som förklaring" och "kultur som förklaring". Av mindre betydelse är "ålder som förklaring", "kvalitetsfrågor som förklaring" och "religion som förklaring". Vidare framkommer att i en betydande del av de artiklar som handlar om rekrytering av invandrare till sektorn har "bristen på personal och ekonomi" använts som förklaring. Även "kultur" och "språk" tillämpas som förklaring i samband med att rekryteringsämnet tas upp men däremot inte i lika stor utsträckning. Vad vi här istället kan notera är att dessa förklaringar främst förekommer i samband med frågor som rör kulturanpassningen av äldreomsorgen. Sammanfattningsvis kan vi se en tendens till att motivera behovet av rekrytering utifrån ekonomiska motiv och intressen och inte med utgångspunkt från invandrarnas potentiella kultur- och språkkompetens. Inte heller har rekryteringsfrågan behandlats i relation till de eventuella brister som man uppvisar på samma området.

⁷ Denna kod har också tillämpats när artikeln påstår att invandrare är lämpliga omsorgsgivare beroende på sina erfarenheter från hemlandet och då vikten av social integration eller diskriminering framhävs för att förklara ett fenomen.

Deltagarna: vem har fått uttala sig?

En annan fråga som vi har ägnat uppmärksamhet åt rör vilka *deltagare* som har fått uttala sig och vilka ämnen dessa behandlat. Ett viktigt resultat utgörs här av den undanskymda roll som brukarna själva, de äldre omsorgstagarna haft. Istället finner vi att framförallt politiker och myndighetspersoner dominerar medieutrymmet, utan att de som direkt berörs av vården (äldreomsorgspersonal och äldreomsorgsmottagare) och/eller kan tänkas vara mest insatta

i frågan (dvs. forskare) fått göra sina röster hörda, har andra grupper tagit över den offentliga debatten⁸. Dessa förhållanden framkommer i tabell 5.

Utöver den allmänna observationen att politiker spelar en central roll framkommer även att dessa i särskilt hög utsträck-

8 Här kan det vara intressant att påpeka att rapporteringen i den finska dagstidningen som också ingår i projektet, dvs. *Helsingin Sanomat*, ser annorlunda ut. Där har politiker uttalat sig i 12,9 % av artiklarna (att jämföras med 31,7 % i Sverige) och myndighetspersoner i 14,3% (20,8% i den svenska rapporteringen).

Tabell 4.

Ämnen som artiklarna har berört i förhållande till de förklaringar som använts.

	Kultur- anpassad äldre- omsorg	Äldre- omsorgen som arena för arbets- krafts- invandring	Rekry- tering av invandrare till sektorn	Äldre- omsorgen som arbetsplats	Äldre- omsorgen som arena för omsorgs- tagarin- vandring	Äldre- omsorgen som arena för utländska erfarenhe- ter	Totalt
Brist på perso- nal/ ekonomi som förklaring	4	3	20	2	2	0	31
Språket som förklaring	25	0	4	1	0	0	30
Kultur som förklaring	15	1	5	2	0	0	23
Ålder som förklaring	1	5	4	0	0	1	11
Kvalitetsfrågor som förklaring	0	0	1	4	0	0	5
Religion som förklaring	1	0	0	0	0	0	1
Totalt	46	9	34	9	2	1	101

ning uttalar sig i kulturanpassningsfrågor. Intressant är också den begränsade roll som forskare har haft i detta sammanhang trots att det här är frågan om ett område som forskningen ägnat stor uppmärksamhet och har mycket att bidra till. Att det främst är politiker, och inte forskare, som yttrar sig då kulturfrågor är på agendan säger en del om vem som har det faktiska övertaget då man i Sverige diskuterar frågor om multikulturalism. Även i förhållande till temat för rekrytering av invandrare till sektorn, vilket är det andra ämne som i större utsträckning

behandlats inom det studerade exemplet från dagspressen, har politiker en framträdande roll. Här delar man dock på utrymmet med myndighetspersoner vilka fått uttala sig i jämlik utsträckning.

Den etniska bakgrunden: tillhör de som uttalar sig den etniska majoriteten eller minoriteten?

Mot bakgrund av de relationer som råder

Tabell 5.

Deltaigare i förhållande till ämnen.

	Kultur- anpassad äldre- omsorg	Äldre- omsorgen som arena för arbets- krafts- invandring	Rekry- tering av invandrare till sektorn	Äldre- omsorgen som en arbetsplats	Äldre- omsorgen som arena för omsorgs- tagarin- vandring	Äldre- omsorgen som arena för utländska erfarenhe- ter	Totalt
Politiker	21	0	11	0	0	0	32
Myndighetsper- soner	7	2	10	2	0	0	21
Forskare	5	2	1	0	1	1	10
Äldreomsorgs- personal	3	0	4	2	0	0	9
Journalist	3	2	2	2	0	0	9
Företrädare för intresseor- ganisation eller företag	1	1	4	0	1	0	7
Föreningsaktiv	5	0	1	0	0	0	6
Övriga	1	2	1	1	0	0	5
Äldreomsorgs- mottagare	0	0	0	2	0	0	2
Totalt	46	9	34	9	2	1	101

mellan förklaringar och ämne och mellan deltagare och ämne är det vidare intressant att fråga sig hur valet av förklaringar är relaterat till det vi har kallat för *etnisk bakgrund*⁹. Vilka förklaringar använder med andra ord etniska svenskar och invandrare när de uttalar sig i den studerade dagspressen? I tabell 6 redovisas detta förhållande.

Analysen uppklarar ett mönster i förhållandet mellan etnisk bakgrund och de förklaringar som använts. Som framgår av tabellen har etniska svenskar framförallt åberopat "brist på personal och ekonomi som förklaring" (följt av "språket som förklaring" och av "kultur som förklaring"). De invandrare som uttalat sig har däremot

endast i ringa utsträckning utgått från förklaringar byggda på brist på personal och ekonomi: de har istället främst använt sig av antingen "kultur" eller "språk" som förklaring. Etniska svenskar har därför inte endast fått ett ansenligare utrymme att motivera varför olika ämnen tagits upp generellt utan dominerar också stort användningen av ekonomiska förklaringar när man uttalar sig i det studerade tidningsmaterialet.

För att få information om det förekommer fler viktiga skillnader i rapporteringen vad gäller etnisk bakgrund kom vi avslutningsvis även att undersöka hur detta förhåller sig till de ämnen och äldreomsorgsaktörer som förekommer i det studerade tidningsmaterialet. Vi fann här att etniska svenskar uttalar sig i särskilt hög utsträckning om rekrytering av invandrare till sektorn och äldreomsorgsgivare¹⁰. Detta står i

9 Namnet, och i synnerhet efternamnet, har varit avgörande för om den som uttalar sig kodats som etnisk svensk eller invandrare. (Om osäkerhet funnits har metoden att googla namnet ifråga använts). Kollektiva subjekt som regeringen, socialdemokraterna och en namngiven förening har kodats som "okänd etnisk bakgrund".

10 Detta gäller i 26 av 66 artiklar. Efter detta uttalar sig etniska svenskar om kulturanpassad vård och omsorgstagare i 14 av 66 artiklar.

Tabell 6.

Förklaringar som använts i förhållande till etnisk bakgrund.

	Svenskar som uttalar sig	Invandrare som uttalar sig	Okänd etnisk bakgrund	Totalt
Brist på personal och ekonomi som förklaring	25	4	2	31
Språket som förklaring	16	8	6	30
Kultur som förklaring	12	7	4	23
Ålder som förklaring	8	3	0	11
Kvalitetsfrågor som förklaring	5	0	0	5
Religion som förklaring	0	1	0	1
Totalt	66	23	12	101

kontrast till invandrarna där det förekommer en tyngdpunkt mot att yttra sig om ämnet kulturanpassning av äldreomsorgen och äldreomsorgstagare¹¹. Tillsammans med de resultat som presenterats i tabell 6 framträder en bild präglad av åtskiljande av etniska svenskar och invandrare i den studerade rapporteringen.

Diskussion

I en av rapporterna som ingår i den integrationspolitiska maktutredningens forskningsprogram har Edström och Nordberg (2005) konstaterat att "en viktig begränsning för våra kunskaper om medieutrymmets invandrare är att medieforskningen nästan uteslutande studerat invandradiskursen i nyhetsutbudet. Eftersom motdiskurserna tycks finnas i andra genrer kommer nyhetsforskningen att leverera en närmaste kvävande mediebild av diskriminering" (ibid: 311). Det är bland annat mot denna bakgrund som föreliggande studie ter sig intressant. Resultaten visar att *Svenska Dagbladets* behandling av etnicitets- och migrationsrelaterade frågor inom ramen för äldreomsorgen har väckt debatt och inte enbart blivit föremål för information om dagsaktuella händelser. Med undantag från ämnet kulturanpassad vård, som främst förekommer i nyheter, gäller detta särskilt för frågor som rör rekrytering och arbetskraftsinvandring liksom arbetsplats-

frågor. Att området varit föremål för viss diskussion är också av intresse med hänsyn till forskningen om mediabilder vilken visat att människors föreställningar om etnicitet och migration i hög utsträckning formas av massmedia (se t.ex. Ferguson 1998).

Tidigare äldreforskning, som inte rör media, har framhävt att det förekommer två framträdande bilder av invandrare vilka är motstridiga. Man har pekat på att i förhållande till äldreomsorgsmottagare har invandrare kommit att betraktas som en belastning. Äldre invandrare utgör en utmaning för välfärdssamhället eftersom de antas ha "särskilda behov" som den svenska äldreomsorgen inte utan nytänkande kan tillgodose (se Ronström 1996a, 1996b; Lill 2005; Torres 2006a, 2008a, 2011). Forskningen om invandrarskap i förhållande till anhöringskap (se Gustafsson och Nordin 1995 & 1996; Forssell 2004 & 2010) och till äldreomsorgspersonal visar däremot något annat (se Torres 2010b, 2011 och Torres & Magnússon 2010). I båda dessa fall betraktas personer med invandrabakgrund som en tillgång då invandrare antas komma från "omsorgskulturer" (jfr Brodin 2005) eller vara i besittning av "omsorgsfärdigheter" (jfr Torres 2010b) som gör dem särskilt lämpade att ta hand om äldre människor. Dessa olika sätt att betrakta invandrare på återspeglas även i det studerade tidningsmaterialet. I kontrast till andra svenska studier av medierepresentationer av invandrare (se Bredström 2002; Brune 2002; Bredström 2003; Dahlstedt 2004; Brune 2004, 2006; Elsrud & Lalander 2007; Brune 2008) finner vi således att analysen av den studerade dagspressens rapportering om äldreomsorg

---

11 Detta förekommer i 14 av 23 artiklar. Efter detta uttalar sig invandrare om rekrytering av invandrare till sektorn och äldreomsorgsgivare i 5 av 23 artiklar.

och etnicitet inte enbart baseras på "den eländiga bild" som dessa forskare beskrivit som kännetecknande för den svenska medieforskningen. Visserligen har dagspressrapporteringen i hög utsträckning handlat om ett av de problem som kopplas samman med invandrare, nämligen frågan om äldreomsorgens behov av kulturanpassning. Men rapporteringen har också handlat om behovet av att rekrytera invandrare för att komma till bukt med sektorns brist på personal och ekonomi. *Svenska Dagbladets* rapportering om etnicitet och migrationsrelaterade frågor kan därför bäst beskrivas i ambivalenta termer då den förmedlar olika budskap om invandrare beroende på vilken äldreomsorgsaktör det talas om.

Den heterogena behandlingen av invandrare manifesteras även vid genomgången av de förklaringar som figurerat i *Svenska Dagbladets* bevakning. Först och främst kan det sägas att även om det förekommer flera olika förklaringar går det att urskilja, vad vi vill kalla, två överordnade inramningar. Den ena av inramningarna manifesteras främst ifråga äldreomsorgstagare med invandrarbakgrund, där frågor om kulturanpassningen av omsorgstjänster står i centrum, och utgörs av kulturrelaterade förklaringar. Här betraktas invandraren främst som ett bekymmer och en svårighet. Den andra inramningen handlar om ekonomi, domineras av rekryteringsproblemet, och kommer till uttryck när äldreomsorgsgivare med invandrarbakgrund behandlas. I detta sammanhang framträder invandraren som en tillgång. Problem- respektive resursbildningen av invandrare är härav även förankrade i skilda sätt att förklara fenomen i det studerade tidningsmaterialet.

Av intresse är här vidare den urskiljbara tendensen att det är etniska svenskar som kommit att företräda den ekonomiska inramningen – det är som studien visar etniska svenskar som givit ekonomiskt grundade förklaringar relaterade till rekryteringsfrågor och omsorgsgivare – medan de invandrare som deltagit anknutit till den kulturrelaterade. Föreställningen att personalkrisen inom äldreomsorgen ska lösas genom nyanställning av invandrare framträder i det studerade materialet främst som etniska svenscars idé och inte något som den berörda minoritetsgruppen själv är språkrör för.

Relevant är i detta sammanhang även analysen av äldreomsorgsaktörer. Den visar att rapporteringen näst intill uteslutande har handlat om invandrare i rollerna som omsorgstagare och omsorgsgivare. Etniska svenskar med förankring i äldreomsorgssektorn lyser med sin frånvaro trots att spörsmål om t.ex. personalrekryteringen till äldreomsorgen i högsta grad även angår anställda, omsorgstagare och anhöriga med svensk bakgrund. Detta reser viktiga frågor kring hur det mångkulturella Sverige verkar fungera, vilka som ingår och vilka som står vid sidan om.

Studien har också undersökt vilka deltagare som givits utrymme att uttala sig i SvD:s tidningsrapportering. Intressant är att den etniska obalans som råder kring äldreomsorgens aktörer även observerats här men på ett omvänt sätt. För även om rapporteringen näst intill uteslutande rör omsorgsgivare och omsorgstagare med invandrarbakgrund är det huvudsakligen personer med svensk bakgrund som kommit att yttra sig. Studien visar att det är

politiker – vilka särskilt dominerar den studerade dagstidningens behandling av kultur Anpassningsfrågor – och myndighetspersoner som fått framföra kommentarer om olika ämnen. Åsikter från äldreomsorgspersonal och brukare är däremot sällsynta. Politikerns och myndighetspersoners övertag då mångfaldsrelaterade frågor behandlas i Sverige gäller dock inte endast inom media. Iakttagelsen överensstämmer väl med det som Ronström (1996a) redan i mitten av 90-talet konstaterade, nämligen att man skulle kunna

!.../ säga att den pågående etnifieringen av ålderdomen till dels är ett resultat av invandrarnas egna strävanden, men kanske ännu mer av svenska myndigheters. Som forskning kring etniska minoriteter i Sverige och annorstädes har visat kan "det mångkulturella samhället" och "det etniska" till väsentliga delar ses som ett arrangemang av den maktstående majoriteten!.../ (ibid: 356)

Till Ronströms konstaterande om den svenska äldreomsorgspolitiska debatten kring etnicitet kan tilläggas att den studerade dagstidningen endast i mindre utsträckning tagit del av vårdperspektiv från länder utanför Sverige. Denna begränsade fokusering gäller åtminstone sedan mitten på 90-talet (se tabell 2). Samma ointresse manifesteras när det gäller försäljningen av vårdplatser till utländska medborgare (som vi i resultaten diskuterar i termer av äldreomsorgen som en arena för omsorgstagarinvandring). Bägge dessa trender – vilka pekar på en påfallande inhemska behandling – ter sig särskilt viktiga

att lyfta fram då etnicitets-/migrationsfrågor numera diskuteras med en mer global orientering inom den europeiska äldre- och åldrandeforskningen (jfr Torres 2006b, 2008b och Torres & Magnússon 2010).

Sammanfattningsvis uppvisar resultaten av denna studie en komplexitet som ligger förhållandevis långtifrån den mörka bild av invandrare som den behandlade medieforskningen om invandrarskap ger uttryck för. Visserligen framställs äldreomsorgstagare som en utmaning, ett problem för vård- och omsorgssektorn, men i kontrast gestaltas äldreomsorgsgivare med invandrarbakgrund som en bärkraftig lösning på äldreomsorgens personalproblem. Det är också mot denna bakgrund som *Svenska Dagbladets* rapportering kan sägas återspegla det framförda faktumet att äldreomsorgen håller på att göra den etniska mångfalden till sin organisationsidé (jfr Schölin 2008).

Ett sista ord om arbetsfördelning och finansiering

Denna studie ingår i ett projekt som designats av artikelns andra författare tillsammans med Pol. Dr. Camilla Nordberg vid Helsingfors Universitet. Studien ingår i ett komparativt projekt av finsk och svensk dagspressrapportering som berör etnicitet och migrationsrelaterade frågor inom ramen för äldreomsorgen. Den första författaren har fått viss finansiering av det FAS-finansierade forskningsprogrammet: *Åldrande och omsorgens former: Tid, plats och aktörer* (Dnr 2006-1621 & Dnr 2007-

1954). Den andra författaren innehar ett av FLARE-anslagen (FLARE står för Future Leader of Aging Research in Europe) som FAS tilldelade i slutet av 2007: *En globalise-*

rad äldreomsorg: en studie av tvärkulturella möten inom ramen för den svenska äldreomsorgen (Dnr 2007-1727).

Referenser

- Adoni, H. & Mane, S. (1984). Media and the social construction of reality: toward an integration of theory and research. *Communication research*, vol. 11, no. 3, s. 323-340.
- Atuel, H.; Seyranian, V. & Crano, W. D. (2007). Media representations of majority and minority groups. *European journal of social psychology*, vol. 37, s. 561-572.
- Barker, C. (2000). *Cultural studies: theory and practice*. London, Thousand Oaks & New Delhi: Sage Publications.
- Berger, P. & Luckmann, T. (1966). *The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*. New York: Doubleday.
- Bredström, A. (2002). Maskulinitet och kamp om nationella arenor: reflektioner kring bilden av "invandrarkillar" i svensk media. I de los Reyes, P., Molina, I. & Mulinari, D. (red.) *Maktens (o)lika förklådnader: kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Stockholm: Atlas.
- Bredström, A. (2003). Gendered racism and the production of cultural difference: media representations and identity work among "immigrant youth" in contemporary Sweden. *NORA*, vol. 2, no. 11, s. 78-88.
- Brodin, H. (2005). *Does anybody care? Public and private responsibilities in Swedish eldercare 1940-2000*. Dissertation. Umeå University.
- Brune, Y. (1995). Invandrare och flyktingar i pressen. I Westin, C. & Hasselrot, T. (red.) *Invandring och ungdomsopinion: bakgrund och belysning*. Barn och ungdomsdelegationen och Ungdom mot rasism. Stockholm: Atlas.
- Brune, Y. (2004). *Nyheter från gränsen: tre studier i journalistik om invandrare, flyktingar och rasistisk vård*. Göteborg: JMG.
- Brune, Y. (2006). Den dagliga dosen: diskriminering i nyheterna och bladet. I Camauer, L. & Norhstedt, S. A. (red.). *Mediernas vi och dom: mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen*. Stockholm: Statens Offentliga Utredningar.
- Brune, Y. (2008). Bilden av invandrare i svenska nyhetsmedier. I Darvishpour, M. & Westin, C. (red.) *Migration och etnicitet: perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Burr, V. (1995). *An introduction to social constructionism*. London: Routledge.
- Caldas-Coulthard, C. (2003). Cross-cultural representation of 'Otherness' in media discourse. I Weiss, G. & Wodak, R. (red.) *Critical discourse analysis: theory and interdisciplinarity*. New York: Palgrave Macmillan.
- Cisneros, J. D. (2008). Contaminated communities: the metaphor of 'immigrant as pollutant' in media representations of immigration. *Rhetoric & public affairs*, vol. 11, no. 4, s. 569-602.
- Cornell, S. & Hartmann, D. (1998). *Ethnicity and race: making identities in a changing world*. Thousand Oaks, London & New Delhi: Pine Forge Press.
- Creswell, J.W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. London: Sage Publ.
- Curran, J. (1996). En ny syn på masskommunikation. I Curran, J.; Morley, D. & Walkerdine, V. (red.) *Samtidskultur och kommunikation*. Lund: Studentlitteratur.
- Dahlstedt, M. (2004). "Sverige har fått getton".

- medierepresentationer av den hotfulla "invandrarförorten". *Nordisk samhällsgeografisk tidskrift*, vol. 36, s. 3-26.
- Edström, M. & Nordberg, K. (2005). Det villkorade medierummet: en diskussion om genrer, makt och mångfald. I *Makten och mångfalden: eliter och etnicitet i Sverige* (Rapport från Integrationspolitiska maktutredningens forskningsprogram; Ds 2005: 12).
- Elsrud, T. & Lalander, P. (2007). Projekt Norrliden: om småstadspressens etnifiering och genderisering av en förort. *Sociologisk forskning* vol. 2, s. 6-25.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2007). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts förlag.
- Featherstone, M. & Wernick, A. (1995). *Images of aging: cultural representations of later life*. London: Routledge.
- Ferguson, R. (1998). *Representing 'race': ideology, identity and the media*. New York: Arnold.
- Fioretos, I. (2002). Patienten som kulturellt objekt: en närläsning av tre läroböcker för sjukvårdspersonal. I Magnússon, F. (red.) *Etniska relationer i vård och omsorg*. Lund: Studentlitteratur.
- Forssell, E. (2004). *Skyddandets förnuft: en studie om anhöriga till hjälpbehövande äldre som invandrat sent i livet*. Stockholms Universitet: Institutionen för socialt arbete. Socialhögskolan.
- Forssell, E. (2010). Anhörigomsorg i migrantfamiljer. I Torres, S. & Magnússon, F. (red.) *Invandrarskap i äldreården och omsorgen*. Malmö: Gleerups.
- Gardikiotis, A; Martin, R. & Hewstone, M. (2004). The representation of majorities and minorities in the British press: a content analytic approach. *European journal of social psychology*, vol. 34, s. 637-646.
- Gergen, K (1995) *Social Constructionism*. London: Sage.
- Gilleard, C. & Higgs, P. (2000). *Cultures of aging: self, citizen and body*. Harlow: Prentice Hall.
- Grzymala-Kazłowska, A. (2009). Clashes of discourse: the representations of immigrants in Poland. *Journal of immigrant & refugee studies*, vol. 7, s. 58-81.
- Gustafsson, H. & Nordin, L. (1995). *Livbåten: vårdpersonals tankar om mötet med invandrarpatienter inom psykiatrisk akutvård*. Delrapport 1 av forskningsprogrammet kultur i vården visavi vården som kultur. Stockholms Läns Landsting/ Mångkulturellt centrum/ Stockholms läns museum. Hälsohögskolan i Stockholm.
- Gustafsson, H. & Nordin, L. (1996). *Sjukhemmet: en intervjustudie med vårdpersonal och anhöriga om vård och omsorg till invandrade äldre*. Delrapport 2 av forskningsprogrammet kultur i vården visavi vården som kultur. Stockholms Läns Landsting/ Mångkulturellt centrum/ Stockholms läns museum. Hälsohögskolan i Stockholm.
- Hall, S. (red.) (1997). *Representation: cultural representations and signifying practices*. London, Thousand Oaks & New Delhi: Sage Publications.
- Hansen, A., Cottle, S., Negrine, R. & Newbold, C. (1998). *Mass communication research methods*. London: Macmillian.
- Hartmann, P. & Husband, C. (1974). *Racism and the massmedia*. London: Davis-Poynter.
- Jenkins, R. (1997). *Rethinking ethnicity: arguments and explorations*. Sage.
- Jenkins, R. (2000). Categorization: identity, social process and epistemology. *Current sociology*, vol. 48, nr. 3, s. 7-25.
- Jonsson, T. (1997). *Handlingsstrategier och maktspel i möten mellan handläggare och invandrarklienter: studier av ett försäkringskass kontor*. Dissertation. Uppsala Universitet.
- Jönsson, H. (2006). *Vårdskandaler i perspektiv: debatter om vanvård, övergrepp och andra missförhållanden inom äldreomsorgen*. Lund: Égalité.
- Lill, L. (2005). *Så görs etnicitet: äldreomsorgspersonal resonerar om etniska relationer*. Arbetslivsinstitutet Syd & Malmö Studies in International Migration and Ethnic Relations, no. 2.
- Lindqvist, B. (1996). Definitionernas makt: några reflektioner över etnicitetsbegreppet. I K-O, Arnstberg (red.). *Boja eller befrielse: etnicites forskningens inriktning och konsekvenser*. Botkyrka: Mångkulturellt Centrum.

- Littlefield, M. B. (2008). The media as a system of racialization: exploring images of African American women and new racism. *American behavioral scientist*, vol. 51, no. 5, s. 675-685.
- Lukkarinen Kvist, M. (2001). *Vård i mångfald: en intervjustudie med personalen på Fittja vårdcentral*. Botkyrka: Mångkulturellt Centrum 2001:4.
- Lukkarinen Kvist, M. (2002). *Patienterna, vårdcentralen och mångfalden: en intervjustudie med boende i Fittja*. Botkyrka: Mångkulturellt Centrum 2002:10.
- Lövgren, K. & Runfors, A. (1993). *Exotiskt eller oetiskt? Vårdpersonal talar om sitt arbete med invandrapatienter*. Botkyrka: Mångkulturellt Centrum.
- Machat, L. (2010). Etnicitet och bilden av "äldre invandrare" i äldrepolitiken: SENIOR 2005. I Torres, S. & Magnússon, F. (red.) *Invandrarskap, äldre vården och -omsorgen*. Malmö: Gleerups.
- Markström, C.; Ljuslinder, K. & Sjöström, S. (2011). Konsensus och personifierade konflikter: problembeskrivningar av äldreomsorg i svensk dagspress. *Sociologisk forskning*, vol. 48, no. 1, s. 5-23.
- Miller, J. J. (1994). Immigration, the press and the new racism. *Media studies journal*, vol. 8, s. 19-28.
- Neuendorf, K. (2002). *The content analysis guidebook*. Thousand Oaks: Sage.
- Nilsson, Å. (2000). Kvantitativ innehållsanalys. I M. Ekström & L. Larsson (red.) *Metoder i kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Ronström, O. (1996a). Äldre invandrare: från teori till praktik. *Socialmedicinsk tidskrift*, vol. 73, nr. 7-8, s. 347-356.
- Ronström, O. (red.) (1996b). *Vem ska ta hand om de gamla invandrarna?* Stockholm: Socialtjänsts Forsknings- och utvecklingsbyrå FoU-rapport 1996: 3.
- Roanova, J. (2006). Newspaper portrayals of health and illness among Canadian seniors: who ages healthily and at what cost?. *International journal of aging and later life*, vol. 1, no. 2, s. 111-139.
- Roanova, J. (2010). Discourse of successful aging in *The Globe & Mail*: insights from critical gerontology. *Journal of aging studies*, vol. 24, s. 213-222.
- Sarbin, T. R. & Kitsuse, J. I. (ed) (1994). *Constructing the social*. London, Thousand Oaks & New Delhi: Sage Publications.
- Schölin, T. (2008). *Mångfald som organisationsidé chefs- och personalpraktiker i äldreomsorgen*. Malmö Studies in International Migration and Ethnic Relations, no. 7. Malmö University Health and Society Doctoral Dissertations 2008:1.
- Silverman, D. (2001) (2nd ed.). *Interpreting qualitative data: Methods for analysing talk, text and interaction*. London, Thousand Oaks & New Delhi: Sage.
- SOU (1997: 76). *Invandrare i vård och omsorg: en fråga om bemötande till äldre*. Stockholm: Socialdepartementet (Rapport till Utredningen om Bemötande av Äldre).
- Stewart, C. O; Pitts, M. J. & Osborne, H. (2011). Mediated intergroup conflict: the discursive construction of 'illegal immigrants' in a regional U.S. newspaper. *Journal of language and social psychology*, vol. 30, no. 1, s. 8-27.
- Torres, S. (2006a). Elderly immigrants in Sweden: "Otherness" under construction". *Journal of ethnic and migration studies*, vol. 32, nr. 8, s. 1341-1358.
- Torres, S. (2006b). Culture, migration, inequality and "periphery" in a globalized world: challenges for the study of ethno- and anthropogerontology. I Baars, J., Dannefer, D., Phillipson, C. & Walker, A. (red.) *Aging, globalization and inequality: the new critical gerontology*. Amityville, NY: Baywood Publishing Company.
- Torres, S. (2008a). Äldre invandrare i Sverige: om homogeniserandet av en heterogen social kategori och skapandet av ett välfärdsproblem. I Darvishpour, M. & Westin, C. (red.) *Migration och etnicitet: perspektiv på ett mångkulturellt Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Torres, S. (2008b). The age of migration: what does it mean and why should European social gerontologists care?. *Retraite et Société* (Best of selection 2008), s. 67-90.
- Torres, S. (2010a). Etnicitet och invandrarskap:

- relevanta begreppsliga och teoretiska perspektiv för äldrevård och omsorgsforskning. I Torres, S. & Magnússon, F. (red.) *Invandrarskap, äldre-vården och -omsorgen*. Malmö: Gleerups.
- Torres, S. (2010b). Invandrarskap och tvärkulturella äldreomsorgsmöten. I Johansson, S. (red.) *Omsorg och mångfald*. Malmö: Gleerups.
- Torres, S. (2011). Invandrarskap och hög ålder: att åldras i Sverige som invandrare. I Ernst-Bravell, M. (red.) *Äldre och åldrande: grundbok i gerontologi*. Stockholm: Gothia Förlag
- Torres, S. & Magnússon, F. (red.) (2010). *Invandrarskap, äldrevården och -omsorgen*. Malmö: Gleerups.
- van Dijk, T. A. (1987). *Communicating racism: ethnic prejudice in thought and talk*. Sage Publications.
- van Dijk, T. A. (1993). *Elite discourse and racism*. Newbury Park, CA: Sage.
- van Sterkenburg, J.; Knoppers, A. & de Leeuw, S. (2010). Race, ethnicity and content analysis of the sports media: a critical reflection. *Media, culture and society*, vol. 32, no. 5, s. 819-839.

Summary

Ethnicity and migration-related issues in elderly care. An analysis of articles published 1995–2008 in a Swedish daily newspaper

Swedish media research on international migration and ethnic relations has focused on daily newspapers' representations of migrants. Social gerontologists have, in turn, studied the social construction of ethnic "Otherness" in Swedish elderly policy and practice. This article departs from both of these research traditions by focusing on the way in which ethnicity and migration-related issues are discussed in one of the largest daily newspapers in Sweden. All articles that were published in *Svenska Dagbladet* between 1995 and 2008 about elderly care and that focused on ethnicity-, language-, religion-, culture- and migration-related issues (N=101) have been analysed by means of quantitative content analysis. The analysis sheds light on *what* the articles have focused on, *which* elderly care actors the articles deem relevant, *who* has been asked to comment

and *which* explanatory models the articles used to discuss the issues at hand in order to bring to light what the daily press has conveyed as far ethnicity- and migration-related issues are concerned. The analysis shows that elderly care recipients with migrant backgrounds are presented as a challenge to the sector, while elderly care providers with the same background seem to be regarded as an asset. This and other assumptions allow the issue of culture-appropriate care to seem relevant only for certain elderly care recipients and not others. The article therefore focuses on the different messages about ethnicity and migration-related issues that are conveyed in the newspaper articles that have been analysed. As such, this article problematizes the assumed relevance (or lack of such) of ethnicity- and migration-related issues for the provision of user-friendly elderly care.